

میزگرد اطلاعات درباره موانع اجرایی قانون جامع حمایت از حقوق معلولان

پاشنه آشیل قانون جامع

تنظیم: سمانه معظمی

● دکتر محمد کمالی: حل مشکل معلولان

از توانمندسازی خود آنها و تشکل هایشان

شروع می شود

● محمد مقدم: ما کمبود مصوبه و قانون نداریم

بلکه این جای کارشناسی

و برنامه ریزی و تعیین بودجه از سوی

قانونگذاران است که در قوانین ما خالی است

می شود. این مرحله هنوز در کشور ما در زمینه حقوق معلولین و خیلی دیگر از قوانین ایجاد نشده است. به عبارت دیگر، هنوز حقوق این افراد، کاملاً بدیهی و طبیعی تلقی نمی شود.

در حال حاضر، ما باید حقوق معلولان را به صورت قانون تثبیت کنیم که همین قانون جامع معلولان، شاید مهم ترین سندی است که از نظر تثبیت حقوق این قشر، در بعد ملی در دست داریم. قطعاً تصویب این قانون، مبین یک مرحله از پیشرفت اجتماعی ماست، اما تا مرحله استیفا فاصله زیادی داریم.

****از زمان تصویب قانون جامع حمایت از معلولان تاکنون، همواره این سؤال مطرح بوده است که چرا این قانون به طور کامل و جامع اجرا نشده است. به نظر شما چه موانعی بر سر راه اجرای آن وجود دارد؟**

■ دکتر کمالی:

به نظر من در مورد دلایل اجرا نشدن این قانون، یک بحث عام و یک بحث خاص وجود دارد. بحث عام این است که قوانین زیادی در جامعه ما وجود دارد که اجرا نمی شود. این یک بحث فرهنگی و جامعه شناختی است که تنها به قانون معلولین مربوط نمی شود. اما این قانون از جنبه خاص هم مشکل دارد و آن ویژگی های جامعه معلولین ماست. حوزه معلولین و اصولاً حوزه اجتماعی، جزء حوزه هایی است که مخاطبانش تا قبل از تشکیل وزارت رفاه، صدایی در دولت و مجلس نداشتند و اصولاً جزء افرادی هستند که رساندن صدایشان هم خیلی سخت است. در حال حاضر، معلولان ما خیلی جوان هستند و اگر قانون هم اجرا نشود، به سختی می توانند آن را بیان کنند.

■ معینی:

من فکر می کنم یکی از دلایل اجرایی نشدن قانون، نبود باور جمعی نسبت به حقوق معلولان در جامعه است. همانطور که این باور در مورد قوانین محیط زیست، زنان، کودکان و ... هم وجود ندارد که نیاز به فرهنگ سازی دارد. اما علت دیگر، به ماهیت فراجحشی قانون برمی گردد که لزوم استقرار یک دستگاه نظارتی را برای آن ایجاد می کند. اجرای این قانون، یک وظیفه فراجحشی است که این موضوع هم خیلی خوب است و هم خیلی بد. خوب از آن جهت که عام ترین حقوق افراد معلول را پوشش می دهد و بد است، به این خاطر که از جنبه اجرایی مشکل ساز است. زیرا دستگاهها و وزارتخانه های مختلفی باید پاسخگویی این حقوق باشند.

سازمان بهزیستی در حال حاضر به عنوان متولی اصلی حقوق معلولان، از آنجا که زیرمجموعه یک وزارتخانه است، به هیچ عنوان از نظر تشکیلاتی و ساختاری، قدرت و امکان این را ندارد که از وزارتخانه های دیگر درباره عدم اجرای حقوق معلولان بازخواست کند. به همین دلیل شاید بهترین جایگاهی که بتوان برای این دستگاه نظارتی در نظر گرفت، دفتر ریاست جمهوری

تبصره ۳ ماده ۱۳ درباره حمایت های حقوقی و قضایی از معلولان و آیین نامه ماده ۱۴ در رابطه با مؤدیان مالیاتی نیز تصویب شده است.

اما مهمترین ماده، ماده ۱۶ در مورد بحث اعتبارات اجرایی کردن مواد گفته شده است. هم اکنون پیش نویس این ماده تهیه شده و به سازمان مدیریت فرستاده شده است و قرار است پس از جمع بندی به صورت آیین نامه برای هیأت دولت ارسال شود.

در این قانون، همچنین دستورالعمل های خاصی وجود دارد که نیازی به آیین نامه های اجرایی و مصوب شدن آن در هیأت دولت ندارد، مانند دستورالعمل مربوط به کمیسیون پزشکی، موضوعی که در اینجا باید یادآور شوم، در رابطه با اساسنامه صندوق های فرصت های شغلی در مورد ماده ۷ است. این اساسنامه زمانی که در هیأت دولت مطرح شد، به این خاطر که گفته شد صندوق های زیادی در این زمینه وجود دارد، مسکوت ماند. در حال حاضر کمیته اجرایی قانون جامع حمایت از حقوق معلولین هم در رابطه با این قانون در معاونت توانبخشی سازمان بهزیستی تشکیل شده که وظیفه اصلی آن، پیگیری و اجرای کردن قانون است.

همچنین ستاد هماهنگی و پیگیری بحث مناسب سازی نیز در رابطه با ماده ۲، به ریاست وزیر رفاه و دبیری سازمان بهزیستی تشکیل شده است.

■ دکتر محمد کمالی(استاد دانشگاه):

من در ابتدا لازم می دانم که در مورد این که چرا اصلاً به قانون مختص معلولان نیاز داریم، صحبت کنم. در طول سالیان گذشته، سیستم های اجتماعی، از افراد ناتوان غفلت کرده اند. این اتفاقی است که در دنیا افتاده و تجربه کشورهای مختلف نشان می دهد که افراد معلول همواره در کنار شناساندن خود به جامعه، به دنبال یک سری قوانینی بوده اند که به واسطه آن، امکان حضور بیشترشان در جامعه فراهم شود. زمانی که من در سازمان بهزیستی بودم، مطالعات و بررسی ها، ما را به این نتیجه رساند که خیلی از مطالب را از کانال قانون به تصویب برسانیم و لازم الاجرا کنیم. زیرا تصور می کردیم که شاید با قانون بتوانیم مشکلاتی را که مانع از حضور معلولین در جامعه و نقش آفرینی آنها می شود، برطرف کنیم. به هر حال، پیش نویس این قانون را نوشتیم و به هر شکل با تغییراتی که در آن به وجود آمد، به تصویب رسید. نکته قابل ذکر این است که کشور ما، جزء ۵۰ یا ۶۰ کشور صاحب قانون ویژه پیشرفته در رابطه با افراد دارای ناتوانی است. گرچه ایرادهایی به این قانون وارد است که مثلاً در برخی موارد، نگاه سازمانی و رفع مشکلات سازمانی به جای رفع مشکلات برخی از معلولین، در آن عمده شده است، اما به هر حال مهم این است که قانون الآن وجود دارد و اگر چیزی هم کم است باید با تلاش به آن دست پیدا کنیم.

■ سهیل معینی(نماینده وزارت رفاه):

ابتدا لازم می دانم که درباره نقش قانون در زندگی معلولان صحبت کنم. در گذشته، اصولاً وجود معلول زیر سؤال بود و آنها حتی قدرت تأمین نیازهای اقتصادی و اولیه شان را هم نداشتند، به طوریکه برخی جوامع ابتدایی اصلاً معلولان را حذف می کردند. اما الآن بقای فیزیکی جای خود را به بقای اجتماعی داده است. یعنی جامعه این ظرفیت را پیدا کرده و به این مرحله رسیده است که انسان های معلول را بپذیرد و از آنها نگهداری کند. امروز دیگر معلولان به دنبال تثبیت حقوق اجتماعی شان هستند که یکی از مراحل آن، تبدیل این حقوق به قانون است. مرحله بعدی، مرحله ایده آلی است که در آن، زمینه استیقای حق در جامعه فراهم

آن، آگاه سازی مردم، مسئولان و خود معلولین، لزوم فعال شدن و مشارکت هر چه بیشتر این قشر و تشکل های غیردولتی مربوط به آنان و ایجاد ستاد پیگیری و هماهنگی اجرای قانون بحث کردند.

خلاصه ای از این میزگرد را می خوانید:

****لطفاً در ابتدا، اشاره ای به خود قانون، مواد و آیین نامه های آن و اساساً لزوم وجود آن داشته باشید.**

■ ابوالقاسم نجفی(نماینده بهزیستی):

قانون جامع حمایت از حقوق معلولین، در ۱۶ اردیبهشت سال ۸۳ به تصویب رسید. این قانون دارای ۱۶ ماده، ۲۴ تبصره و ۷ آیین نامه اجرایی است که باید با همکاری وزارتخانه ها و سازمان های مشخص، این آیین نامه ها نوشته شود. تا الآن، پیش آیین نامه تبصره ۴ ماده ۲، در رابطه با بحث مناسب سازی، آیین نامه اجرایی ماده ۸ در رابطه با آموزش رایگان، آیین نامه تبصره ۴ ماده ۹ در مورد چگونگی واگذاری و استفاده از واحدهای مسکونی، تهیه شده و هم اکنون برای تصویب، در هیأت دولت است. آیین نامه ماده ۱۰ در مورد پرداخت یارانه ها به بخش غیردولتی در رابطه با مراکز روزانه و شبانه روزی، آیین نامه

شعار ۲۰۰۶

دسترسی به فن آوری اطلاعات و ارتباطات

علی نعمتی

روز جهانی افراد معلول در روز سوم دسامبر (۱۲ آذر) هر سال، به منظور توسعه و ترویج درک موضوعات مرتبط با معلولان و ایجاد تحرک در جهت حفظ حقوق، شان و بهزیستی آنها برگزار می شود. هدف این روز، افزایش آگاهی ناشی از تعامل و هم آمیختگی افراد معلول در تمامی عرصه های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی زندگی است. موضوع چنین روزی که بنای آن در برنامه جهانی اقدام برای معلولان، در مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۸۲ پی ریزی شده، با هدف برخورداری کامل و برابر افراد معلول از حقوق بشر و مشارکت در جامعه است.

دسترسی به فن آوری های اطلاعات و ارتباطات (ICT) منجر به ایجاد فرصت هایی برای افراد در جامعه می شود. متأسفانه این امکان برای اغلب افراد معلول فراهم نیست. اگر فن آوری های اطلاعات در دسترس افراد باشد، امکان پرورش کامل استعدادهای همگان، از جمله معلولان فراهم خواهد شد. این امر همچنین ایفاء نقش افراد معلول را

در توسعه اجتماعی جامعه به دنبال دارد. در سال ۲۰۰۳ که به عنوان اوج جامعه اطلاعاتی در جهان لقب گرفت، دولتها متعهد شدند تا جامعه اطلاعاتی «مردم محور، توسعه محور و فراگیر» را پایه ریزی کنند. جامعه ای که در آن افراد قادر به ایجاد، دسترسی، بهره مندی و مشارکت در اطلاعات و دانش باشند. به رغم این دیدگاه، هنوز بسیاری از افراد معلول از مزایای کامل اینترنت محرومند. از جمله این محرومیت ها: دسترسی نداشتن افراد نابینا و دارای نقص بینایی، وابستگی شدید به استفاده از موس و محدودبودن آموزش به روشهای خاص و دور از دسترس است. از آنجا که افراد معلول در زمره محرومین جامعه به شمار می روند، بسیاری از آنها هیچ گونه دسترسی به فن آوری اطلاعات ندارند. حتی آن کسانی که دسترسی دارند، امکان بهره گیری از آن بطور مؤثر در اختیارشان نیست. افراد معلول به دلیل ناتوانی در دسترسی به فن آوری اطلاعات، زبان های قابل ملاحظه ای را متحمل می شوند. از آن جمله، چون آموزش بطور فزاینده ای به فن آوری اطلاعات وابسته می شود، نبود امکان دسترسی به اینترنت، موجب محدود شدن پتانسیل یادگیری در معلولان می شود.

در حال حاضر استانداردها و خط مشی های دسترسی به شبکه های اینترنتی در سطح بین المللی در حال توسعه است و مطابق معاهده بین المللی حقوق افراد معلول که اخیراً مورد تأیید و تصدیق دولتها قرار گرفته است، نهادهای مسئول به اطمینان از امکان دسترسی معلولان به فن آوری های اطلاعات نیاز دارند. این امر تأکید بر آن دارد که موانع و معذورات پیش روی اطلاعات و ارتباطات باید رفع شود و دسترسی افراد معلول به فن آوری های جاری از جمله اینترنت توسعه و ترویج داده شود.

